
Casos de malaltia per Virus Chikungunya, Dengue i Zika a Catalunya

Informe 2020

**Sub-direcció General de Vigilància i Resposta a
Emergències de Salut Pública**

Juny 2021

Alguns drets reservats

© 2021, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Edita:

Subdirecció General de Vigilància i Resposta a Emergències de Salut Pública. ASPCAT.

1º edició:

Barcelona, Juny de 2021

Assessorament lingüístic:

Secció de Planificació Lingüística del Departament de Salut

URL:

INTRODUCCIÓ

Els arbovirus són un grup de virus que tenen en comú la implicació de vectors artròpodes en la seva transmissió. Les malalties per virus Chikungunya, Dengue i Zika estan causades per un *Alphavirus* en el primer cas i un *Flavivirus* en els altres dos, transmesos per la picada de mosquits del gènere *Aedes* (*Aedes aegypti* i *Aedes albopictus*). Es caracteritzen per quadres clínics que presenten certes similituds i alguns trets més específics. L'àmplia distribució dels vectors per zones tropicals i temperades ha proporcionat l'oportunitat per a que les malalties es puguin propagar a noves àrees.

El Dengue és un problema global des de la Segona Guerra Mundial. S'han registrat nombrosos brots epidèmics d'aquesta malaltia durant tot aquest temps, però el de 2019 (que ha continuat durant el 2020) ha sigut el més important dels darrers anys, especialment a Sud-Amèrica i al sud-est asiàtic. En el cas de Chikungunya i Zika, tot i que ja s'havien identificat amb anterioritat, no va ser fins l'any 2014-2015 que va observar-se'n un increment notable amb brots epidèmics estesos per més de 40 països del Carib, Amèrica Central i del Sud on han ocasionat gran nombre de casos. A Catalunya hi ha actualment els dos factors necessaris per a l'emergència d'algunes arbovirosi: la presència de mosquits vectors i la possible introducció dels virus pel trànsit de viatgers entre Catalunya i zones endèmiques. Davant aquesta situació es va elaborar un protocol que està en constant revisió i que té com a objectiu oferir una guia per a la vigilància de les arbovirosi amb major risc de ser transmeses a Catalunya pel vector mosquit i establir un conjunt d'activitats de vigilància d'aquestes malalties (Chikungunya, Dengue, Zika) i de control dels vectors, segons els nivells de risc.

A Catalunya, es duen a terme tant actuacions de vigilància i control dels casos de malaltia com del vector ([Estratègia de control del Mosquit Tigre](#)). El període de vigilància de casos de Chikungunya, Dengue i Zika establert al [Protocol per a la vigilància i el control de les arbovirosi transmeses per mosquits a Catalunya](#) va d'acord amb el període d'activitat vectorial.

SITUACIÓ A CATALUNYA

Les mesures per a lluitar contra la pandèmia de SARS-CoV-2 van generar un descens molt important en la mobilitat de la població durant bona part de l'any 2020, i per tant en el nombre de desplaçaments entre Catalunya i els països on el Dengue, el Zika i el Chikungunya són virus endèmics. Aquesta davallada ha tingut un efecte directe en les dades de 2020, perquè únicament es va notificar una sospita d'aquestes arbovirosi durant el període d'activitat vectorial (PAV). Des de l'1 de gener al 31 de desembre es van notificar un total de 119 casos d'arbovirosi (entre descartats, probables i confirmats), un 63,5% menys que a l'any 2019.

Es confirmaren 23 casos (19,3%), 45 es van classificar com a probables (37,8%) i 51 es van descartar (42,9%). El 64,7% (44) dels casos no descartats (confirmats i probables) eren dones, entre les quals es trobaven 13 gestants (29,5%) i 1 de elles va ser un cas confirmat de Zika. Totes van estar seguides d'acord amb el protocol d'actuació davant de casos de febre vírica de Zika en l'àmbit obstètric i pediàtric de Catalunya i no es va detectar cap anomalia relacionada amb la malaltia¹.

Un 95,7% dels casos confirmats estaven virèmics, i d'aquests únicament un cas (4,6%) es va confirmar durant el període d'activitat vectorial (taula 1).

Malaltia	Dengue	CHK	Zika	Total
Casos confirmats	21	0	2	23
Casos virèmics	20 (95,2%)	0	2 (100%)	22 (95,7%)
Casos virèmics en PAV	1 (5%)	0	0	1 (4,6%)

Taula 1. Casos virèmics confirmats en període d'activitat vectorial, 2020.

¹ Protocol d'actuació davant de casos de febre vírica de Zika en l'àmbit obstètric i pediàtric de Catalunya http://canalsalut.gencat.cat/web/.content/_A-Z/Z/zika/documents/ProtocolObstetric_prov.def.pdf

Dels casos confirmats, 21 corresponien a virus Dengue (91,3%), cap a virus Chikungunya (0 %) i 2 a Zika (8,7%). El 82,6% (19) eren dones. Els casos probables van ser majoritàriament de virus Dengue (84,4%), i la resta de Zika. La mitjana d'edat dels casos confirmats d'arbovirosis va ser de 35,4 anys (DS 16,0 anys) i una mediana de 35 anys.

En la Figura 1 s'observa l'evolució dels casos diagnosticats des de l'any 2015. La irrupció del Zika a finals del 2015 a Brasil va produir un increment del nombre de casos confirmats d'aquest virus durant l'any 2016 (150 casos) i amb una procedència majoritària de República Dominicana, Colòmbia i Hondures. Durant l'any 2019, amb 3 casos confirmats importats de virus Zika, va continuar la davallada iniciada l'any 2017 amb 24 casos, i seguida pels 6 casos de l'any 2018. Malgrat que els casos de Chikungunya van augmentar en 2019, hi ha certa estabilitat en les dades dels darrers anys (13 en 2017, 9 en 2018 i 16 en 2019) després de la forta disminució experimentada de 2015 a 2016, on es va passar de 94 a 30 casos.

L'explosió epidèmica de Dengue de 2019, amb una xifra rècord de més de 3 milions de casos a Amèrica (únicament a Brasil es van registrar més de 2 milions)², i més d'1 milió de casos a Àsia, dona explicació al fort increment de casos confirmats de Dengue a Catalunya en l'any 2019, que pràcticament dupliquen els de 2018 (78 casos). Amb la irrupció de la pandèmia de SARS-CoV-2 i les conseqüents restriccions que es van establir a molts estats, la quantitat de viatges internacionals va baixar considerablement, i per tant el número d'arbovirosis notificades. Aquesta situació fa que sigui difícilment comparable l'any 2020 (i probablement aquest 2021) amb els períodes anteriors.

² <https://www.paho.org/sites/default/files/2020-02/2020-feb-7-phe-actualizacion-epi-dengue.pdf>

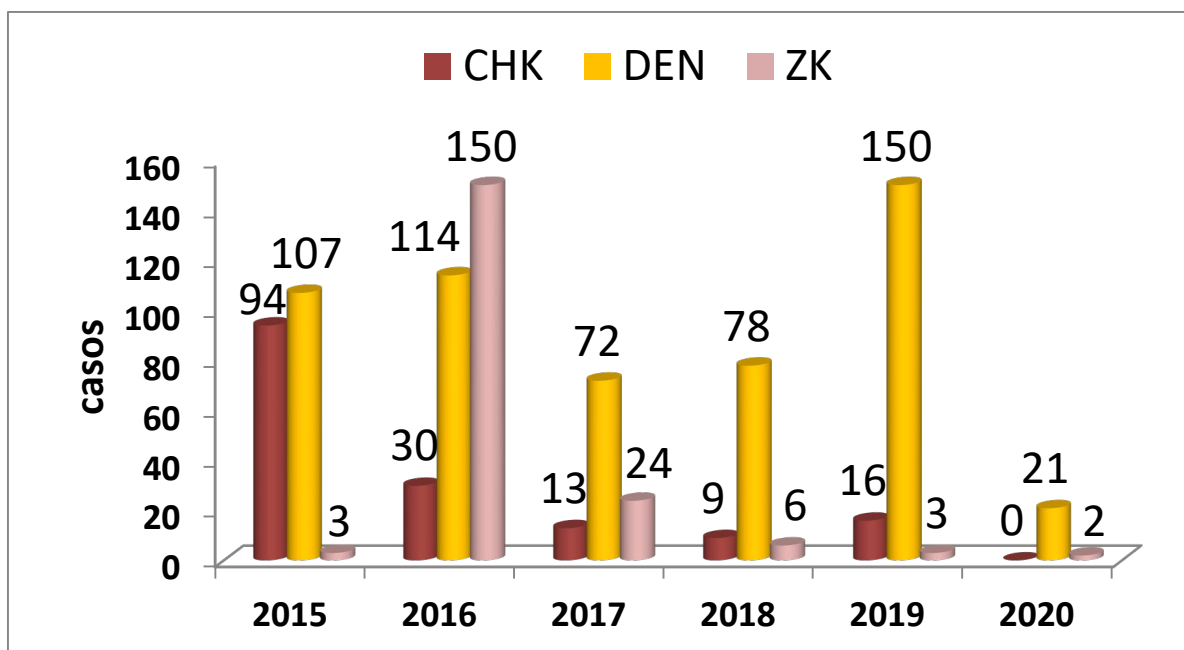

Figura 1. Distribució del casos d'arbovirosi diagnosticats a Catalunya durant 2015-2020.

Al 2020, a diferència de l'any anterior, la proporció de casos de Dengue provinents del continent americà ha estat la més important amb un 90% dels casos (taula 2 i figura 2), probablement per un descens marcat dels viatges a les zones turístiques asiàtiques (han passat d'un 54,3% dels casos a un 10%). Els dos casos de Zika notificats procedien d'Àsia (mare embarassada i filla de 2 anys que tornaven d'un viatge a Tailàndia). Tots els casos han estat d'origen importat.

	Dengue	Chikungunya	Zika
<i>País visitat</i>	<i>Bolívia: 50%</i> <i>Paraguai: 20%</i> <i>Brasil: 5%</i> <i>Filipines; Birmània: 5%</i> <i>Cuba; República Dominicana; Mèxic: 5%</i>	-	<i>Tailàndia 100%</i>

Taula 2. Distribució del països de procedència dels casos importats confirmats de Chikungunya-Dengue-Zika. Catalunya, 2020

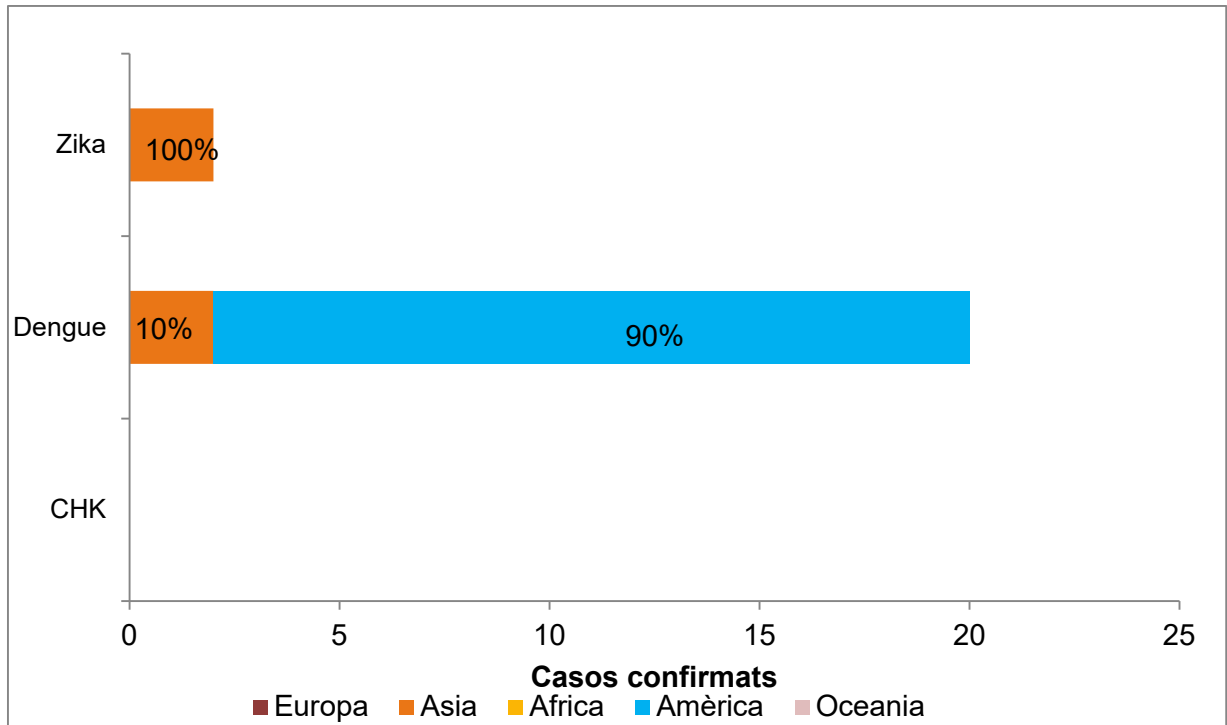

Figura 2. Distribució de la procedència del casos d'arbovirosi confirmats. Catalunya, 2020

En quant a la distribució per territoris responsables de la investigació del cas, la ciutat de Barcelona (ASPB) ha portat la majoria de seguiments dels casos confirmats, seguida per Barcelona Zona Sud i pel Vallès Occidental i Oriental (figura 3).

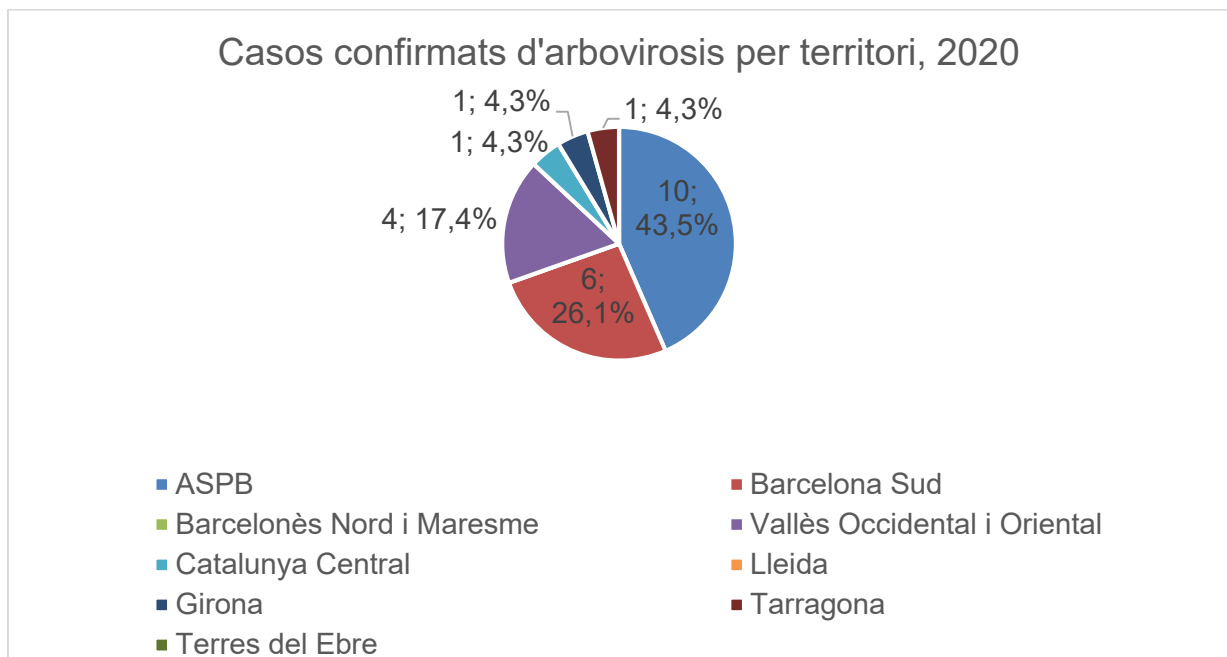

Figura 3. Distribució de casos confirmats per territori. Catalunya, 2020

Les actuacions derivades de la implementació del protocol durant els períodes d'activitat vectorial del 2020 van resultar en 1 inspecció entomològica de les sospites de cas amb virèmia o que haguessin estat en període de virèmies a Catalunya. A la taula 2 es mostra l'evolució de les actuacions des de l'any 2014.

El Centre de Recerca en Sanitat Animal IRTA-CReSA realitza el diagnòstic en els mosquits que es capturen durant les inspeccions entomològiques i s'analitzen les femelles capturades per comprovar si són portadores del virus en qüestió. En les inspeccions al domicili i zones de risc de l'únic cas que es va mostrejar, es van efectuar 2 captures de les quals es van realitzar 2 determinacions analítiques per valorar la presència de virus del Dengue en el vector mosquit. Del total de mostres analitzades, cap va resultar positiva³.

		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Nombre inspeccions entomològiques		35	75	124	75	77	187	1
Nombre determinacions analítiques realitzades	Chikungunya	6	7	6	0	5	7	----
	Dengue	----	65	21	7	21	100	2
	Zika	----	----	18	9	13	4	----

Taula 2. Distribució de les actuacions entomològiques. Catalunya 2014-2020.

INFORMACIÓ NACIONAL I INTERNACIONAL

A l'any 2020, no es va notificar cap cas autòcton de Dengue, Zika o Chikungunya a Catalunya ni a Espanya. A la resta d'Europa, durant el 2020, es van notificar casos autòctons de Dengue a França i Itàlia. A França es van detectar 13 casos a diversos departaments de la costa sud-est entre juliol i setembre (7 casos a Alpes-Maritimes,

³ Subdirecció General de Protecció de la Salut. Agència de Salut Pública de Catalunya. Departament de Salut. S Control de Plagues Agència de Salut Pública de Barcelona. Servei de Control de Mosquits del Baix Llobregat. Centre de Recerca en Sanitat Animal (CRESA-IRTA)

3 a Var, 2 a Hérault i 1 a Gard). 5 casos es van relacionar amb un cas inicial de Reunió, un cas es va relacionar amb un positiu provinent de Costa Rica i un altre amb un de Guadalupe). En Itàlia es van notificar 11 casos durant l'agost a la regió de Veneto (probablement vinculats amb un cas zero provinent d'Indonèsia)⁴.

No es van comunicar casos autòctons a Europa de Chikungunya ni Zika durant l'any 2020.

Pel que fa a la resta del món, el Dengue ha experimentat un fort augment de casos a nivell internacional durant els últims anys, però especialment a l'Amèrica i a l'Àsia (figura 4). Durant l'any 2020 es van registrar més de 2 milions de casos a la regió de les Amèriques⁵ (únicament a Brasil es van registrar quasi 1,5 milions de casos). A l'Àsia van arribar als centenars de milers de casos de Dengue, mentre que a l'Àfrica les xifres van ser molt més baixes (l'illa de la Reunió va ser la més destacada amb més de 15.000 casos).

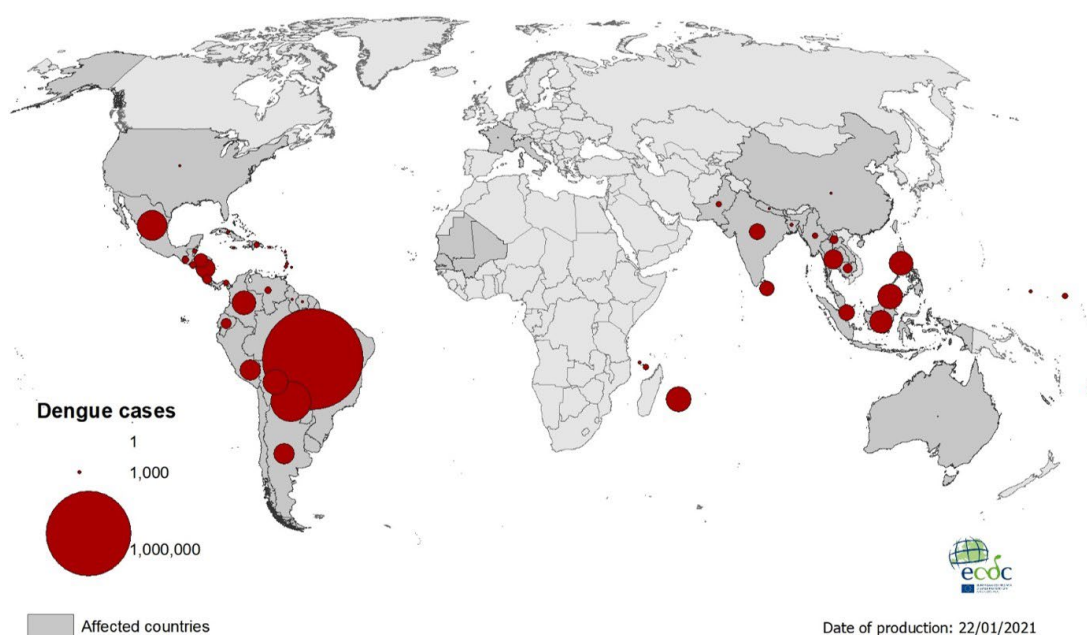

Figura 4. Distribució de casos de dengue notificats al món, 2020 (ECDC)

⁴ <https://www.ecdc.europa.eu/en/all-topics-z/dengue/surveillance-and-disease-data/autochthonous-transmission-dengue-virus-eueea>

⁵ Actualización epidemiológica anual para dengue, chikunguña y zika en 2020, OPS (https://ais.paho.org/ha_viz/arbo/pdf/OPS%20Arbo%20Boletin%202020.pdf)

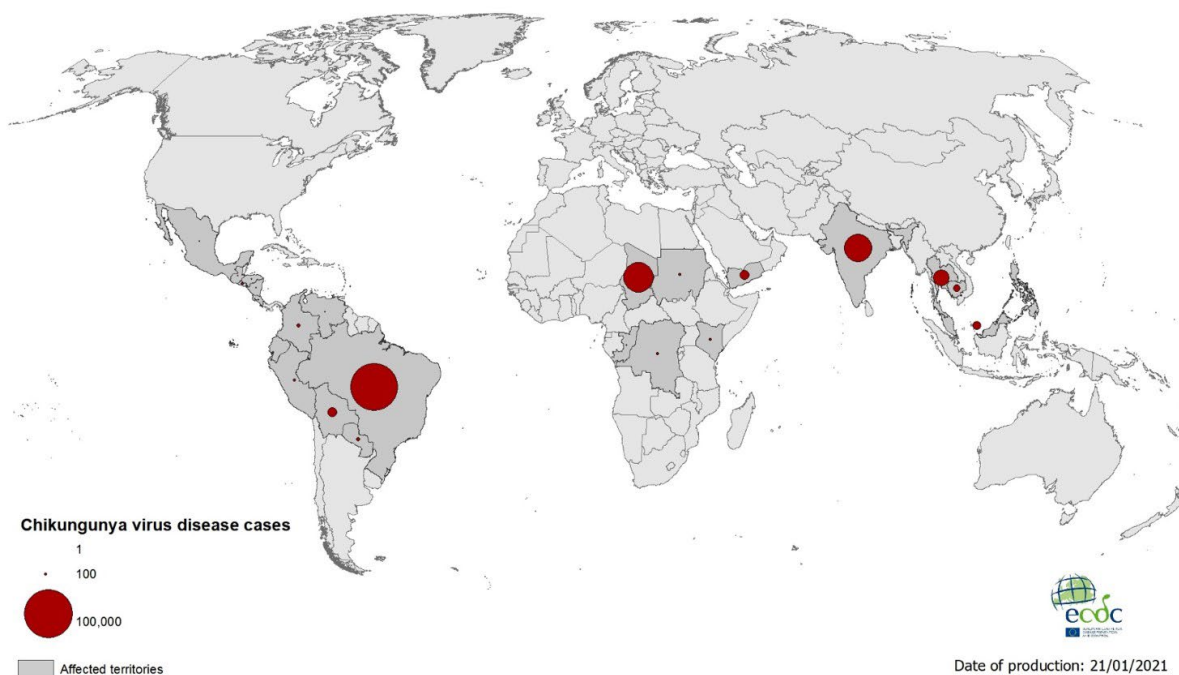

Figura 5. Distribució de casos de chikungunya notificats al món, 2020 (ECDC)

En quant al virus chikungunya, també Amèrica i Àsia han sigut els continents més afectats a l'any 2020 (i Àfrica en menor mesura). Els països amb més casos registrats van ser Brasil, Chad, l'Índia i Tailàndia (figura 5).

Degut al significatiu descens de les epidèmies de Zika, des de 2018 els mapes de transmissió mundial han deixat d'actualitzar-se. L'ECDC està treballant juntament amb l'OMS i el CDC per avaluar globalment l'actual risc de transmissió del virus Zika als diferents països i territoris del món⁶.

CONCLUSIONS

Degut al SARS-Cov-2, l'últim any cal considerar-lo com una excepció en les dades d'arbovirosis a Catalunya. Malgrat l'elevadíssim nombre de casos de Dengue autòcton notificats a Sud-Amèrica i el sud-est asiàtic en aquest temps, la davallada dels viatges a aquestes regions han suposat una marcada disminució dels casos importats d'arbovirosis a Catalunya durant el 2021.

⁶ <https://www.ecdc.europa.eu/en/zika-virus-infection/threats-and-outbreaks/zika-transmission>

A Catalunya, als anys previs a la pandèmia, l'evidència i les dades de països veïns, la gran mobilitat de residents i turistes a zones endèmiques i la confirmació de l'existència de casos virèmics en període d'activitat vectorial al nostre territori van fer que guanyés gran relevància la vigilància i el control de les arbovirosis transmiseses per mosquits. Des d'un punt de vista de salut pública, és imprescindible la comunicació en temps real, la coordinació i la col·laboració de tots els actors implicats (personal assistencial, epidemiòlegs, microbiòlegs, entomòlegs i ciutadania) per tal de minimitzar el risc de transmissió i tractar d'evitar l'aparició de casos autòctons o brots d'aquestes malalties.